

КОЛПАКОВ ВАЛЕРІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ

Завідувач кафедри адміністративного та господарського
права Запорізького національного університету,
доктор юридичних наук, професор

ГУСАР ОЛЬГА АНАТОЛІЇВНА

Ст. викладач кафедри конституційного і адміністративного
права Національного авіаційного університету,
кандидат юридичних наук

СПІВВІДНОШЕННЯ
АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА
З АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРОЦЕСОМ

Десятирічна діяльність адміністративних судів в нашій державі, спрямована на здійснення судового контролю за органами державної влади та посадовими особами відповідних структур, засвідчила справедливість утворення цієї гілки судової системи, її відповідність демократичним прагненням і європейським стандартам державотворення.

У той же час, накопичений досвід висвітлив низку проблемних питань, які необхідно вирішувати для подальшого підвищення ефективності захисту прав, свобод та інтересів громадян і прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин.

Так, нагальним виявляється питання щодо місця адміністративного судочинства у судовій системі. З цього приводу сформувався дві позиції. Відповідно до першої, для України доцільним є створення автономної системи адміністративних судів, відокремленої від судів загальної юрисдикції, із закріпленням цього положення у Конституції. Відповідно до другої — вона має

існувати у вигляді який відповідає радянській системі або системі таких держав як Росія і Білорусь[1].

Своє місце серед питань, які потребують наукового осмислення, посідає предмет дискусії щодо розуміння правової природи адміністративного судочинства та його співвідношення з адміністративним процесом.

Системне розуміння адміністративного судочинства і встановлення його місця в предметі адміністративного права передбачає вирішення питання про його співвідношення з всією сукупністю адміністративно-процесуальних форм, які утворюють поняття "адміністративний процес"[2, с. 26].

Сьогодні поширюється думка, що адміністративний процес – це лише процесуальна діяльність адміністративних судів. Вона базується на формулі "адміністративний процес – правовідносини, що складаються під час здійснення адміністративного судочинства" (КАСУ, ст. 3 "Визначення понять"). Однак, ця ж стаття містить таке застереження: "У цьому Кодексі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні ...". З цього випливає, що визначені у ст. 3 КАСУ терміни (у тому числі і дефініція адміністративного процесу) є незаперечними лише у сфері адміністративного судочинства.

Аналіз чинного нормативного матеріалу свідчить про застосування терміну "процес" до інших (крім адміністративного судочинства) видів адміністративно-правових відносин. Це, наприклад, процес визначення рівня небезпеки, процес розслідування (щодо авіаційних подій та інцидентів), процес регулювання авіаційної діяльності [3, с. 47], бюджетний процес.

Митний кодекс України прямо визначає, що провадження у справі про порушення митних правил (а таке провадження, відповідно до ст. 487, 489 цього кодексу, є провадженням у справі про адміністративне правопорушення) включає в себе виконання процесуальних дій (складення протоколу про порушення митних правил, опитування осіб, витребування документів, тимчасове вилучення товарів, розгляд справи, винесення постанови та її перегляд у зв'язку з оскарженням та інше).

У Законі України "Про судоустрій і статус суддів" (в редакції 2015 року) у частині 2 статті 22 зафіксовано, що справи про адміністративні правопорушення розглядаються у випадках та порядку, передбачених процесуальним законом.

Зазначене не дає підстав вважати, що законодавець встановлює монополію адміністративного судочинства на вживання поняття і терміну "адміністративний процес" і його використання на інших теренах адміністративно-правового простору є справедливим.

З цього приводу доречно звернутися до книги "Адміністративне право і процес УНР в екзилі: невідома правнича спадщина України", яка нещодавно вийшла у світ[4, с. 428]. Її цінність, на наш погляд, визначається не лише представленням наробок нормативного матеріалу, а й значною мірою оприлюдненням наукових обґрунтувань (мотивів) щодо формулювання тих чи інших норм і актів.

Зокрема, на стор. 428 наведено наукове бачення щодо правової природи адміністративного судочинства: ". . . зветься Адміністративний Суд адміністративним не тому, що йому належать якісь особливі функції — чи то адміністративні, чи то якісь інші, — а тому, що його компетенція охоплює справи, до яких прикладається право адміністративне".

Відповідно до цього, актуальним є визначення адміністративного процесу як узагальненої назви нормативно регламентованої діяльності публічної адміністрації щодо реалізації владних повноважень. Така діяльність здійснюється у сферах сгенерованих моногеничними відносинами і об'єктивованих як структурні складові предмета адміністративного права.

1 Матеріали зустрічі Голови Вищого адміністративного суду України Олександра Нечитайла із головою Департаменту правосуддя та правового співробітництва Генерального директорату з прав людини та верховенства

права Ради Європи Ханне Юнкер 5 квітня 2016 року [Електронний ресурс]. — Вищий адміністративний суду України : [сайт]. URL: <http://vasu.gov.ua/123593>

2 Колпаков В. К. Правова природа відносин адміністративного судочинства / В. К. Колпаков // Право України. — 2016. — № 2. — С. 25-30.

3 Гусар О. А. Правове регулювання в сфері забезпечення безпеки польотів на повітряному транспорті / О. А. Гусар // Організаційно правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті: міжнародна науково-практична конференція. Одеса, 15 грудня 2010р. — О : ОДУВС, 2010. — С. 47– 48.

4 Адміністративне право і процес УНР в екзилі: невідома правнича спадщина України / Укладачі: Гриценко І.С., Бевзенко В.М., Коваль С.О. та ін. ; за заг.ред. Гриценка І.С. — К.: Дакор, 2015. — 500с.